

Foto: Thomaz Lundstedt

Kemikalieplan

med fokus på
barn och unga
i Malmö
2016-2018

Version 1.0

Februari 2016

Ansvarig: Christina Lewander Rosengren, miljöförvaltningen,
Avdelningen Stadsutveckling och strategi

Malmö stad

Innehåll

Kemikalieplan med fokus på barn och unga i Malmö stad

Förord	sid 3
1. Sammanfattning	sid 4
2. Inledning	sid 5
2.1 Bakgrund	sid 5
2.2 Kemikalieplanens koppling till mål och andra styrande dokument	sid 8
3. Prioriteringar	sid 9
3.1 Verksamheter – förskolor och skolor	sid 9
3.2 Kemiska produkter, varor och material	sid 10
3.3 Kemiska ämnen som ska undvikas och fhasas ut	sid 11
3.4 Utförandeplan	sid 11
4. Kemikalieråd	sid 13
5. Budget och resursbehov	sid 14
Bilagor	
A. Prioriterade kemiska ämnen som ska fhasas ut	sid 15
B. Ordlista	sid 18
C. Arbetsgruppen bakom kemikalieplanen	sid 22
D. Referenser	sid 23

Läsanvisningar för kemikalieplanen

I ett försök att göra texten lättare att läsa har avsnittet med **kemiska ämnen och lagstiftning** kring dessa lagts i Bilaga A. Kemikaliefrågan är komplex precis som många **ord och uttryck**, därför finns ordförklaringar i Bilaga B.

Foto: Malmö stad

Förord

Malmö stad ska skapa en hållbar stadsstruktur för en växande befolkning och fortsätta utvecklas som en attraktiv och tillgänglig stad.

Malmö ska vara en hälsofrämjande och klimatsmart stad där det är enkelt att göra hållbara val.

Enligt Miljöprogrammets handlingsplan 2015-2018 har miljönämnden ansvaret att leda och samordna arbetet för att farliga ämnen ska minska i Malmö stad. En av åtgärderna var att under 2015 ta fram en kemikalieplan med särskilt fokus för barn och unga. Malmö stad har precis som andra städer behov av ett effektivt, koordinerat och strukturerat arbetssätt för att nå sina mål. Planen är nu framtagen. Kemikalieplanen kommer att bli ett betydelsefullt verktyg i detta arbetet för alla verksamheter i sin helhet och med början de förvaltningar som har anknytning till barn och ungas miljöer.

Under 2015 inbjöds samtliga förvaltningar och bolag inom Malmö stad att delta i framtagandet av kemikalieplanen. En förvaltningsövergripande arbetsgrupp bildades under våren 2015. Gruppen har därefter arbetat fram materialet i denna kemikalieplan. Planen utgör starten av ett samlat kemikaliearbete med början att minimera barn och ungas exponering av farliga ämnen i deras miljöer i Malmö stad. Intresset för och önskemålet om ett ökat stöd i kemikalifrågor har under arbetets gång varit tydlig. Ett stort tack till positivt engagemang från alla deltagare.

Ett särskilt tack till medlemmarna i nätverket Giftfria städer men även tack till Karlstads och Ronnebys kommuner som generöst delat med sig av erfarenheter och goda exempel.

Carina Svensson

Ordförande
Miljönämnden

Kerstin Åkerwall

Miljödirektör
Miljöförvaltningen

1. Sammanfattning

Kemikalieplan för Malmö stad – en nödvändighet

Kemikalier

Från 1930-talet till slutet av 1900-talet ökade den årliga produktionen av kemikalier i världen från 1 miljon ton till över 400 miljoner ton. Ökningen fortskrider. Den ökande produktionen och konsumtionen av framförallt varor av olika slag är den viktigaste anledningen. En diffus spridning av icke önskvärda kemiska ämnen har visat sig vara omfattande. Ämnen som är hormonstörande ingår bland dessa. Exponeringen sker för oss alla på flera olika sätt och barn är de som är mest utsatta.

Malmö har en ung befolkning jämfört med andra städer. Många barn och unga kommer att befinna sig i den ålder då de är i förskola och skola under kommande år. 50 000 barn går i kommunala och privata förskolor och skolor i Malmö 2015. I arbetet med *Kommissionen för ett hållbart Malmö* betonas vikten av goda miljöer – ur alla aspekter – för barn och unga. Denna kemikalieplan skapar en grund till att fasa ut farliga kemiska ämnen med början i barn och ungas miljöer för att i nästa steg utvecklas till en plan för hela Malmö stad. En kemikaliestrategi för detta arbete kommer att tas fram under 2016.

Här beskrivs kortfattat mål, delmål och åtgärder.

Mål

1. Minimera mängden hormonstörande, hälso- och miljöfarliga kemikalier i Malmö stads befintliga verksamheter som rör barn och unga till år 2020.
2. Inga hormonstörande, hälso- och miljöfarliga kemikalier ska finnas i Malmö stads nybyggnationer av fastigheter som rör barn och unga med början 2016.

Delmål

- I verksamheter som rör barn och unga fasis hormonstörande, hälso- och miljöfarliga kemikalier stegvis ut från kemiska produkter, varor och material.
- Arbetet ska leda till ökad kunskap hos personal och ansvariga inom Malmö stads samtliga verksamheter som rör barn och unga.
- Upphandlingar ska leda till att rätt varor och produkter köps in och på så vis kan hälso- och miljörisker minskas.

Åtgärder

För att uppnå målet att fasa ut hormonstörande, hälso- och miljöfarliga kemikalier i verksamheter som rör barn och unga har prioriterade åtgärder lyfts fram.

- Bilda ett kemikalieråd med uppgift att samordna fortsatt riskminskning för kemiska ämnen, primärt för barn och unga i Malmö, enligt åtgärderna nedan.
- Skapa en stödstruktur med nyckelpersoner i Malmö stads verksamheter.
- Inventera och åtgärda farliga ämnen i befintliga verksamheter enligt mål 1.
- Införa skärpta krav i upphandlingen av produkter, varor och material enligt mål 2.
- Införa rutiner i byggprocessen, inklusive samordning och skärpta krav vid upphandling, i enlighet med mål 2.
- Säkerställa lokalvård och underhåll vad gäller risk för exponering av farliga ämnen.
- Genomföra utbildningar kring farliga ämnen.
- Starta informations- och dialogprocesser i förhållande till viktiga aktörer såsom föräldrar, byggföretag, och leverantörer.
- Ta fram en kemikaliestrategi för hela Malmö stad.

2. Inledning

2.1 Bakgrund

Kemikalier

Kemikalier, farliga och ofarliga, finns i hela vår omvärld och spelar en viktig roll i dagens samhälle. Kemiska produkter används i nästan alla sammanhang. Exempel på dessa är läkemedel, kosmetika, rengöringsmedel, bekämpningsmedel och målarfärger. Kemiska ämnen ingår också i olika varor som möbler, kläder, datorer och byggmaterial. En diffus spridning av olika icke önskvärda ämnen har visat sig vara omfattande. Ämnen som är hormonstörande ingår bland dessa. Exponeringen sker genom luften vi andas, det vi äter och genom hudkontakt. Barn är särskilt utsatta och känsliga. Att ta fram/implementera/aktualisera en övergripande kemikalieplan med åtgärder, för att komma tillrätta med problematiken med fokus barn och ungas miljöer, är en viktig start för Malmö stads kemikaliearbete. För att nå målet, ett giftfritt Malmö, är nästa steg att göra samma arbete för hela Malmö stad i alla dess verksamheter.

Kemikalieproduktionen i världen ökar kraftigt. På cirka 50 år har den ökat från mindre än 10 miljoner ton till över 400 miljoner ton per år. OECD beräknade år 2001 att den globala kemikalieproduktionen kommer att växa med 85 procent mellan år 1995 och år 2020. Ökad konsumtion av varor är en viktig förklaring till ökningen av kemikalieproduktionen. Varor som riktar sig mot barn ökar mest. År 2005 tillfördes det svenska samhället cirka 40 000 ton leksaker. Det innebär cirka 30 kg leksaker per barn och år. Den årliga tillförseln av många andra varor är också hög, exempelvis datorer (44 000 ton) och tv-apparater (22 000 ton). Det sätt på vilket människa och miljö utsätts för farliga kemiska ämnen hör ihop med våra konsumtions- och produktionsmönster.

Genom aktiva åtgärder kan farliga ämnen i vår omgivning minska drastiskt. Exempel på detta är genom lagstiftning och det arbete som bedrivits för att minska förekomsten av DDT (insektsgift), PCB (en grupp miljö- och hälsofarliga industrikemikalier) och flera tungmetaller, som kvicksilver. Genom skärpt lagstiftning och uppföljning har förekomsten av dessa ämnen minskat under de senaste decennierna. Många ämnen är dock långlivade och vi kan därför fortfarande, trots de åtgärder som vidtagits, hitta förekomster av dessa föroreningar i människor, djur och miljö.

Nämnda ämnen är enbart några exempel av många tusen ämnen som Malmöborna kan utsättas för. Andra ämnen som konstaterats ge effekter är till exempel hormonstörande ämnen som ftalater (mjukgörare i plaster) och flamskyddsmedel. Dessa är farliga ämnen som kan ingå i produkter och material i vår vardagliga omgivning. En anledning till en ökad exponering av denna typ av ämnen anses vara den ökande konsumtionen av material och varor. Detta gäller även leksaker. Ett tydligt avtryck av vad vi människor får i oss och lämnar vidare till miljön kan ses i det slam som uppkommer vid kommunens avloppsreningsverk. Ämnen som många metaller har minskat genom många års vidtagna åtgärder medan nyare ämnen uppmäts i allt högre koncentrationer.

Nära 40 procent av alla vuxna svenskar har någon form av allergi. En källa till allergi är exponering för allergiframkallande kemiska ämnen och produkter, till exempel i vissa rengöringsmedel, färger eller lacker. Detta gäller även produkter för barn som såpbubblor, ansiktsfärg och lim. Sedan 1995 har antalet allergimärkta konsumenttillgängliga produkter i Sverige ökat. Detta innebär att även exponeringen för allergiframkallande ämnen har ökat. I Malmö stad ska vi i möjligaste mån undvika produkter som kan orsaka allergier.

Omfattande lagstiftning som rör kemikalier finns såväl inom miljöområdet som inom arbetsmiljöområdet. Lagstiftningen ger dock ännu inte tillräckligt stöd för att begränsa riskerna med alla dessa kemiska ämnen. Många ämnen är ännu otillräckligt undersökta.

För att uppfylla miljömålet giftfri miljö, med ett giftfritt kretslopp som resultat, behöver alla Malmö stads verksamheter arbeta för att få bort kemiska ämnen med särskilt farliga egenskaper i produkter, varor och material och se till att ha en säker hantering där de av olika anledningar ändå måste användas.

Samhällsekonomiska vinster

På uppdrag av Kemikalieinspektionen har en studie gjorts som visar att den samhällsekonomiska kostnaden för frakturer orsakade av höga halter av kadmium, (en giftig tungmetall) enbart från mat vi äter, grovt sett uppgår till 4.2 miljarder kronor per år. Denna kostnad gäller för Sverige. Ytterligare en utredning, framtagen av The Endocrine Society, visar att det kostar EU 180 miljarder kronor om året i förlorad produktivitet och ökade vårdkostnader för att vi utsätts för hormonstörande ämnen. Enligt forskarna bakom rapporten är siffran försiktigt tilltagen men visar på behovet att kontrollera exponeringen av hormonstörande ämnen. I syfte att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från olika varugrupper tog Kemikalieskattutredningen 2015 fram förslag på punktskatter för olika varor. Några förslag på skatter är : viss elektronik, golvbeläggingsmaterial, väggbeklädnad och takbeklädnad av polymerer av vinylklorid. Det kommer att bli dyrare att välja material som kan ge skadliga effekter.

Samhället kan göra ekonomiska vinster genom att arbeta strategiskt och systematiskt för att minska mängden farliga kemikalier i vår miljö.

Storstadssamarbete

Stockholm, Göteborg, Västerås och Jönköping har framtagna kemikalieplaner. Arbetet med att införa de föreslagna åtgärderna genomförs nu i respektive stad. Specifika resurser, kemikalieråd, har tagits fram för detta arbete. Flera andra städer planerar samma sak.

Ett nationellt kemikalienätverk kallat *Giftfria städer*, med syfte att samarbeta kring strategiska kemikaliefrågor bildades 2013. Malmö är en av sex städer som ingår i nätverket. Ett annat viktigt samarbete är det storstadssamarbete som sedan några år pågår med syfte att påskynda processen med utfasning av ämnen som är upptagna på kandidatförteckningen (se ordförklaring Bilaga B). Stockholm, Göteborg, Helsingborg och Malmö deltar i detta arbete. Denna samverkan ger möjlighet till att täcka in en stor mängd produkter och varor i olika branscher. Tillsynsprojekten har fått stort medialt intresse, vilket ytterligare påverkar genomslagskraften. De två nätverken samverkar.

Malmö

Malmö är ett tätbefolkat samhälle med ökad befolkningstillväxt. Grunden för vår tidigare tillväxt var industrialisering från vilken vi nu har rester kvar av i form av förorenad mark och förorenat vatten i områden från kemikalieintensiva branscher så som varv, verkstäder, grafiska verksamheter, kemtvättar och fordonsbranschen. Bekämpningsmedelsindustri har också förekommit. Malmö stad bedriver genom miljöförvaltningen tillsyn av miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken och arbetar med sanering av förorenad mark. Stadens upphandling är ett annat viktigt verktyg. Kemikalieplanen blir ett komplement till det redan pågående arbetet.

Malmö växer och utvecklas och det är av vikt att förhindra att farliga ämnen byggs in i infrastruktur, byggnader och konsumtionsvaror, så att de misstag som lett fram till dagens höga risknivå, höga vårdkostnader och stora saneringsbehov inte upprepas.

Malmö stad har precis som andra städer behov av ett effektivt, koordinerat och strukturerat arbetssätt för att nå våra mål. Kemikalieplanen kommer att bli ett betydelsefullt verktyg i detta arbete för alla verksamheter i sin helhet och med början med de verksamheter som har anknytning till barn och ungas miljöer.

Barn och unga i fokus

Anledningarna till att ha barn och unga i fokus är flera. Det är den utgångspunkt Kemikalieinspektionen har i sin nationella *Handlingsplan för en giftfri vardag*. Skälen är enkla, tydliga och allmängiltiga vilket innebär att de gäller även våra barn i Malmö: barn och unga påverkas mer än vuxna av kemiska ämnen i sin närmiljö eftersom barnens kroppar är under utveckling. Det är speciellt viktigt att den hormonella utvecklingen inte störs eftersom det kan ge livslånga konsekvenser. Barn äter, dricker och andas upp till sju gånger mer än en vuxen relaterat till sin kroppsvikt, vilket innebär att de får i sig mer även av farliga ämnen. Kemiska ämnen binds till dammpartiklar vilket innebär att barn utsätts för en ökad risk att exponeras av kemiska ämnen i farliga nivåer då de ofta vistas närmare golvytan än vuxna. Små barn tuggar dessutom på föremål i sin omgivning, vilket medför ökad exponering. För att våra barn och unga i Malmö ska växa upp till friska, starka och kloka individer måste de ha rätt förutsättningar. God pedagogik och hälsosamma miljöer är en bra start. En hälsosam inne- och utemiljö utan skadliga ämnen ska vara en lika stor rättighet för alla barn i Malmö oavsett var i staden de bor.

Uppföljning, utvärdering och revidering av kemikalieplan

Denna kemikalieplan är begränsad till vissa målgrupper och verksamheter. För att nå miljömålet giftfri miljö och ett giftfritt Malmö i sin helhet är det nödvändigt att på sikt utveckla kemikalieplanen till att gälla alla målgrupper och verksamheter inom Malmö stads organisation. Införandet av denna kemikalieplan utgör en plattform för en efterföljande heltäckande kemikalieplan.

Under 2016 ska en kemikaliestrategi tas fram för hela Malmö stad. Kemikalierådet föreslås ta fram ett förslag i samverkan med alla förvaltningar och bolag inom staden.

Förslag på revidering och tillägg av planen utförs gemensamt inom kemikalierådet. Planerat är att en ny uppgraderad plan arbetas fram av kemikalierådet inför 2018.

Foto: Colourbox

2.2 Kemikalieplanens koppling till mål och andra styrande dokument

Kemikalieplanen för Malmö stad har fokus på barn och unga och är ett styrande dokument för alla berörda förvaltningar och bolag inom Malmö stad och ingår i stadens struktur för styrning och ledning. Planen är ämnad att komplettera övriga styrande dokument som till exempel *Miljöprogrammet*. Barns miljöer i Malmö stads egna verksamheter är tyngdpunkten i arbetet i kemikalieplanen, även om den också påverkar externa aktörer. Exempel på detta är privata förskolor och skolor. Andra exempel är leverantörer genom åtgärder vid upphandling och inköp. Kemikalieplanen utgår från det nationella miljömålet *Giftfri Miljö* med riksdagens definition: "Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna."

Prioriteringarna i kapitel 3 är också direkt kopplade till *Miljöprogram för Malmö stad 2009-2020: Hållbar upphandling. Malmö stad ska se över upphandlings- och inköpsrutiner samt den kommunala organisationens förbrukning av resurser. Andelen ekologiska och närproducerade livsmedel som köps in till Malmö stad ska öka.* I kemikalieplanen har åtgärder tagits fram för att förtydliga och underlätta upphandling och inköp av giftfria produkter, varor och material för målgruppen barn och unga.

Användningen av farliga ämnen ska minska. Genom information, samarbete och tillsyn ska farliga ämnen fasas ut ur kretsloppet. Malmö stad ska välja bort varor med sådana ämnen redan vid upphandlingen. Hållbara materialval ska göras inom alla sektorer. Samtliga åtgärder i kemikalieplanen syftar till minskad användning av farliga ämnen vilket medför ett renare kretslopp.

Avfallet ska återvinnas. Utvecklingen med ständigt ökande avfallsmängder måste brytas. Ett effektivt sätt är att minimera uppkomsten av avfall. Systemet för återvinning och avfallssortering ska bli enklare och mer lättåtkomligt. I kemikalieplanen har åtgärder tagits fram för att öka kunskapen om rätt produktval och materialval, vilket medför större hållbarhet och kvalitet och minskad mängd avfall på sikt.

Malmö – en kunskaps- och innovationsstad. Malmö ska stärka befintliga cleantechföretag och attrahera nya företagsetableringar genom att fortsätta utvecklas som kunskaps- och innovationsstad. I kemikalieplanen har åtgärder tagits fram för att förtydliga och underlätta upphandling och inköp av giftfria produkter, varor och material för målgruppen barn och unga. Detta sporrar befintliga leverantörer till nytänkande och kan ge möjlighet till nyetableringar.

Hållbar konsumtion och livsstil. Det ska vara enkelt för Malmöborna att göra hållbara och giftfria val. Konsumtion och produktion ska vara resurssnåla, smartare och mer inriktad på kvalitet. Samtliga åtgärder i kemikalieplanen syftar till att öka andelen upphandling, inköp och användning av produkter, varor och material som är fria från farliga ämnen i barn och ungas miljöer i Malmö. Information och kampanjer sker kontinuerligt för flera målgrupper och speciellt för Malmöborna.

Foto: Colourbox

3. Prioriteringar

3.1 Verksamheter - förskolor och skolor

De yngsta barnen är de som påverkas mest av kemiska ämnen i sin omgivning, vilket innebär att fokus bör läggas på dem i första hand. De ute- och inomhusmiljöer som de flesta barn och unga vistas i den mesta tiden är i stadens förskolor, skolor och utemiljöer som parker. Till att börja med kommer vi att rikta oss till de som är allra känsligast och deras miljöer, vilket blir de minsta barnen som befinner sig i förskolemiljö. Den metodik och det arbetssätt som tas fram för de yngsta barnens miljöer kan därefter appliceras i skolan, kulturförvaltningens pedagogiska lokaler och fritidsanläggningar som simhallar, idrottslokaler och fotbollsplaner.

Under 2014-2015 har miljöförvaltningen på uppdrag av miljönämnden en satsning inom kemikalieområdet för att informera och utbilda personal i samtliga förskolor inom Malmö stad om kemiska ämnen. Denna satsning föregicks av en utredning som visade att kunskap om farliga ämnen i barns vardag i förskolan var bristfällig, vilket bekräftades i de workshoppar som hölls därefter. Syftet med workshopparna var att lyfta frågan, informera och tillhandahålla material för att personalen själva ska kunna arbeta vidare. Intresset var stort och inventering och utrensning har gjorts i flera förskolor med bra resultat. Dessa förskolor kan utgöra goda exempel i det kommande arbetet.

3.2 Kemiska produkter, varor och material

Prioriterade åtgärder ska tillämpas för de tre olika grupperna: 1/ kemiska produkter, 2/ varor och 3/material. För närvarande är skillnaden stor mellan grupperna i olika avseenden. Skillnaden är stor i lagstiftningen för de olika grupperna men även för de ingående kemiska ämnena och kunskapen kring dem.

Reach (registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier) är den gällande EU-kemikalielagstiftningen sedan den 1 juni 2007. Lagstiftningen har ökat tydligheten kring kemikalier och är den grundläggande lagstiftningen jämte Miljöbalken. Se bilaga A. Trots dessa lagstiftningar är kunskapen hos alla i leverantörskedjan, där ansvaret ligger, inte tillräcklig.

Kortfattad jämförelse av skillnaderna mellan grupperna

1. Kemiska produkter (till exempel färg och rengöringsmedel)

- Mer omfattande lagstiftning existerar
- Information om innehåll av farliga ämnen finns på förpackning och i säkerhetsdatablad
- Spridningen av produkter är stor men mer uppmärksammas och åtgärdad
- Riskhanteringen är mer etablerad

2 och 3. Varor och material (exempel på varor är möbler och leksaker. Exempel på material är textil)

- Mindre omfattande lagstiftning finns
- Information behöver enbart ges om kandidatförteckningens ämnen (se bilaga A och B)
- Den diffusa spridningen är mycket större än man tidigare trott
- Riskhanteringen behöver utvecklas

Krav på innehållsdeklaration över alla ingående kemiska ämnen är olika i lagstiftningen för närvarande. På grund av avsaknad av information, i synnerhet för varor och material, är det i dagsläget svårt att veta vilka kemiska produkter, varor och material som innebär exponering av farliga ämnen. Listan nedan har som utgångspunkt Kemikalieinspektionens *Handlingsplan för en giftfri vardag*. Listan är övergripande och är rubricerad enligt Konkurrensverkets nyligen framtagna lista över kemikaliekrav i förskolemiljö. (Kraven finns på den nyligen bildade Upphandlingsmyndighetens hemsida). Komplettering av varor och material är gjord enligt *Handlingsplan för en giftfri vardag* och andra städers kemikalieplaner. Det ska uppmärksammas att kraven på varor och material som skänkts till förskolor och skolor ska läggas lika stor vikt vid, som de som upphandlas och köps in.

Prioriterade kemiska produkter, varor och material i barn och ungas miljöer

Byggnadsmaterial

Allt material som används för nybyggnation och renovering av barn och ungas miljöer.

Inredning

All inredning så som möbler, mattor och textilier.

Elektrisk och elektronisk utrustning

Datorer och liknande utrustning och i första hand de som barn och unga kommer i kontakt med.

Lek och hobby

Lek- och hobbyprodukter för både ute- och innemiljö.

Äta

Livsmedel och alla material i kontakt med livsmedel.

Städning, disk och rengöring

Städprodukter och städrutiner (städrutiner anges här då kvaliteten i städrutinen är av stor vikt för resultatet och i sin förlängning exponeringen av kemiska ämnen), diskmedel och diskrutiner, tvättmedel och tvättrutiner.

Hygien

Alla produkter och material i kontakt med hygienrutiner (till exempel tvål men även engångshandskar).

3.3 Kemiska ämnen som ska undvikas och fasas ut

Malmö stads mål är att minska exponeringen av farliga ämnen för barn och unga i deras miljöer och på sikt ta bort alla ämnen som vi vet kan medföra risker. För att kunna göra detta finns det behov av att identifiera vilka de ämnena är.

I detta arbete har ämnen som klassats enligt nedan högst fokus.

- Cancerframkallande, mutagena och reproduktionsstörande (CMR-ämnen)
- Persistenta, bioackumulerande och toxiska (PBT)
- Mycket persistenta och mycket bioackumulerande (vPvB) samt
- Hormonstörande ämnen

Att peka ut specifikt vilka ämnen som ska undvikas kan man antingen göra genom egenskapskriterier eller med en lista över specifika ämnen. En lista blir aldrig komplett eftersom ämnen som förbjuds ofta ersätts med nya med liknande egenskaper. Denna typ av lista behöver därför en kontinuerlig uppdatering. Att arbeta med egenskapskriterier är dock komplicerat. I Malmö stads kemikalieplan lyfts att ämnen med vissa egenskaper ska undvikas. I praktiken bör en komplettering göras med en lista över specifika ämnen.

I bilaga A redovisas en beskrivning av de ämnen och deras egenskaper som är särskilt viktiga för Malmö stads kemikaliearbete. Förteckningen ska ses som en övergripande förteckning som i varje enskild upphandling måste kompletteras beroende på produkt och material.

3.4 Utförandeplan

För att tydliggöra arbetet med att nå det uttalade målet i denna kemikalieplan och konkretisera arbetet med detaljerade åtgärder, aktiviteter, resurser och tidplan ska en utförandeplan tas fram.

Målet för kemikalieplanen är att alla barn och unga i Malmö stad ska ges möjlighet att vistas i miljöer som är hälsosamma och fria från farliga kemiska ämnen.

För att förverkliga detta behöver flera konkreta åtgärder vidtas. Tre åtgärder är identifierade enligt nedan. Förslag är att en projektgrupp representerad av berörda förvaltningar ansvarar för denna plan.

Upphandling och inköp

Tydliga rutiner för hur kemikaliekrav ska ställas och följas upp ska tas fram. Malmö stad upphandlar och köper in produkter och tjänster för närmare sex miljarder kronor årligen, vilket innebär stora möjligheter att påverka aspekter kring kvalitet, pris och hållbarhet i positiv riktning. Utfasning av farliga kemiska ämnen i varor som innehåller dessa ämnen kan ske redan vid upphandlingsförfarandet. Exempel på tydliga kemikaliekrav kan vara haltgränser av utpekade kemiska ämnen. Ställda krav i en upphandling ska enligt lagen om offentlig upphandling (SFS 2007:1091) vara möjlig att följa upp. Uppföljning kan ske genom att myndigheten begär in teknisk dokumentation från leverantör eller genom att myndigheten skickar utvalda varor på kemisk analys. Även vissa miljömärkningar kan fungera som verifikation med förutsättning att efterfrågat krav finns med i certifierings/licensieringsprocessen av miljömärkningen. I upphandlingen av leksaker och hobbymaterial har denna typ av kemikaliekrav formulerats. Med hjälp av Upphandlingsmyndigheten har farliga ämnen i leksaker identifierats och utifrån detta rimliga kemikaliekrav formulerats.

Byggprodukter är högt prioriterade på grund av att många av dem avger kemiska ämnen som kan utgöra risker. En typisk inomhusmiljö kan innehålla mer än 6000 organiska ämnen. Upp till 500 av dessa kan orsakas av emissioner från byggnadsmaterial (Wagocki, 2004).

Byggnader har en lång livslängd, vilket innebär att rätt val av material i byggprocessen samt vid renovering av befintliga byggnader, utgör möjligheter till minskad exponering av farliga ämnen och bättre och mer hälsosamma miljöer för de som vistas i lokalerna. Valen som ska göras innebär ett särskilt stort behov av god kunskap inom området.

Inventering och rensning

En inventerings- och rensningsplan i befintliga miljöer där barn vistas frekvent ska tas fram. I barnens miljöer finns ibland olämpliga material som gamla plastleksaker som kan innehålla till exempel hormonstörande ämnen. En översyn med efterföljande rensning behöver ske med början i inomhusmiljöer och på förskolor.

Utbildning och information

En kommunikationsplan för olika målgrupper tas fram.

Kunskap om arbetet med kemiska ämnen är komplext. Det finns ett behov av ökad kunskap hos flera målgrupper inom Malmö stad för att målen ska nås och en förändring ska ske. Malmö stad ska bedriva ett aktivt informations- och dialogarbete samt genom utbildningsinsatser underlätta för kommunens anställda, verksamhetsutövare och konsumenter att göra val som inte innebär fara för hälsa och miljö. En kommunikationsplan som omfattar målgrupper, budskap, kanaler och metoder för kommunens kemikaliekommunikation ska fastställas. Kemikalieplanen ska vara känd i och utanför organisationen. Genomförandet av kommunikationsplanen har en viktig del i att kommunicera kemikalieplanen inom förvaltningar och bolag samt till medborgare.

Foto: Tomaz Lundstedt

Foto: Colourbox

4. Kemikalieråd

Kemikaliefrågan är omfattande. Den har betydelse för de flesta verksamheterna inom Malmö stad. Lagstiftningen är komplicerad och mycket ny information kommer kontinuerligt. Kunskapen om kemikalier är generellt låg och behöver ökas för att fler ska kunna göra mer. På grund av att nya kemiska ämnen tillkommer oavbrutet räcker existerande lagstiftning inte till. Alla måste kunna påverka sina konsumtionsvanor både privat och i sin arbetsituation. Det är dock inte rimligt att alla inom alla verksamheter inom Malmö stad ska ha en så stor kunskap som behövs för att följa den utveckling som sker. Ett behov av en kemikaliesamordnare som kan ge stöd åt Malmö stads verksamheter har lyfts. Detta behov har också identifierats i Stockholm stad och Göteborgs stad. Inom dessa städer har det skapats ett Kemikaliecentrum respektive ett Kemikalieråd. För Malmö stad föreslås att ett förvaltningsövergripande kemikalieråd bildas med representanter valda med hänsyn till de prioriterade åtgärder som ska genomföras. Likaså behöver en styrgrupp med samma representation bildas. Detta för att en implementering av kemikalieplanen ska kunna verkställas, men också för att kunna utgöra en drivkraft och ge stöd för Malmö stad i sin helhet. Varje verksamhet inom Malmö stad har dock ansvar för sitt miljöarbete och att följa förekommande lagstiftning.

Exempel på identifierade arbetsuppgifter för Kemikalierådet

- Samordna och stötta kemikaliearbetet i förvaltningarna.
- Ta fram material som stöd för förvaltningarna.
- Samordna information och utbildning om kemikaliefrågor med koppling till kemikalieplanens prioriteringar.
- Delta i arbetet med kemikaliekrav vid upphandling av prioriterade varor och produkter samt uppföljning av dessa.
- Ta fram nödvändiga rutiner för underlättande av införande av kemikalieplanen.
- Löpande följa upp kemikalieplanen och revidera denna senast 2018.
- Delta i kunskapsutbytet och samverkan med andra kommuner och aktörer nationellt och i regionen.
- Ta fram en kemikaliestrategi för Malmö stad.

Foto: Colourbox

5. Budget och resursbehov

Behov av en utförandeplan för prioriterade åtgärder har identifierats, vilken bör tas fram i samverkan med berörda förvaltningar. Kontinuerlig styrning och stöd från miljöförvaltningen kommer att behövas. Under 2014 och 2015 har miljönämnden satsat 500 000 kr för en utveckling av kemikaliearbetet. En projektgrupp sammansatt av personer från miljöförvaltningen har tillsammans med den förvaltningsövergripande arbetsgruppen (se bilaga C) varit delaktiga bland annat i att ta fram kemikalieplanen.

Utförandefasen, som är nästa steg, kräver en ökad arbetsinsats. Under 2016 avsätter miljönämnden 1 miljon kronor för att ytterligare stärka och driva kemikaliearbetet enligt planen.

Miljönämnden har också ambitionen att söka extern finansiering för utvecklingsprojekt kopplat till kemikaliearbetet. Grundläggande är att etablera det förvaltningsövergripande kemikalierådet.

En projekt- och styrgrupp för att ta fram utförandeplanen behöver utses. De direkt berörda förvaltningarna är förskoleförvaltningen, serviceförvaltningen, stadskontoret och miljöförvaltningen.

Bilaga A

Prioriterade kemiska ämnen som ska fasas ut

I Malmö arbetar vi för att användningen av farliga ämnen ska minska. Vårt fokus är barn och ungas miljöer. (Enligt *Miljöprogrammets handlingsplan*) I denna förteckning redovisas en beskrivning av de ämnen och deras egenskaper som är särskilt viktiga för Malmö stad att fasa ut. Förteckningen ska ses som en övergripande förteckning som i varje enskild upphandling måste kompletteras beroende på produkt och material.

Grundläggande att Miljöbalkens försiktighetsprincip. Miljöbalken 2 Kap 3 §.

"Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkemässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön."

För att tydliggöra vilka ämnen som ska undvikas tillämpar Malmö stads kemikalieplan de principer som Kemikalieinspektionen utgår från enligt nedan.

Kemikalieinspektionens Prioriteringsguide PRIO delar in farliga ämnen utifrån deras egenskaper i två nivåer: utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen. Utgångspunkten är alltid att det är vissa egenskaper hos ämnen som vi ska riskhantera och dessa ges av kriterierna i PRIO.

Utfasningsämnen (ämnen med särskilt farliga egenskaper som enligt lagstiftning ska fasas ut), ämnen som ingår i denna kategori är:

CMR-ämnen	Cancerogena, mutagena eller reproduktionsstörande ämnen, kategori 1 & 2 enligt KIFS (42) 2005:7, alternativt kategori 1A & 1B enligt CLP-förordningen
PBT- och vPvB-ämnen	Persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen, samt mycket persistenta och mycket bioackumulerande ämnen. Enligt Reach bilaga XIII
Hormonstörande ämnen	Se förklaring i text nedan
Ozonnedbrytande ämnen	Enligt förordning 2037/2000/EG
Särskilt farliga metaller	Kadmium, kvicksilver, bly och deras föreningar

Utfasningsämnen har så farliga egenskaper att de bör fasas ut och inte alls användas. Kriterierna för urvalet av denna grupp är enligt nationella miljömål och speglar till stor del de kriterier som ligger till grund för tillståndsprövning inom EU:s kemikalielagstiftning Reach (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006).

I Reach används "Särskilt farliga ämnen" (Substances of very high concern, SVHC) om ämnen inom kategorierna CMR, PBT, vPvB och sådana som "inger motsvarande grad av betänklighet", till exempel hormonstörande ämnen. SVHC-ämnen förs in på den så kallade kandidatförteckningen. Från dessa väljs ämnen ut som kan komma att krävas särskilt tillstånd för att få användas.

För ämnen på kandidatförteckningen gäller också särskilda informationskrav för varor som innehåller något av dessa. Kandidatförteckningen utökas kontinuerligt två gånger årligen och enligt Eus plan ska alla relevanta ämnen vara uppförda 2020. Enligt denna plan bör det vara tillräckligt att hänvisa till kandidatförteckningen för att täcka in alla oönskade egenskaper enligt ovan. I väntan på att denna förteckning är klar behövs Malmö stads kemikalieplans en mer omfattande definition.

Exempel på utfasningsämnen

- DEHP och flera andra ftalater (mjukgörande ämnen) är reproduktionsstörande och kan förekomma ibland annat PVC-material.
- Antracen (polycykliskt aromatiskt kolväte) är ett PBT-ämne (Polybutylene terephthalate, termoplast) som kan finnas i takpapp, gummi (t.ex. däck), kreosotimpregnerat virke och pyroteknikprodukter.

Hormonstörande ämnen

Såväl Kemikalieinspektionen som Upphandlingsmyndigheten betraktar hormonstörande ämnen som utfasningsämnen. De finns också med bland de egenskaper som kvalificerar ett ämne som SVHC (Särskilt farligt ämne se ovan), enligt Reach. En begränsande omständighet är dock att det ännu saknas vedertagen metod att klassificera hormonstörande ämnen och därmed också informera i säkerhetsdatablad och märkning. EU har initierat framtagningen av sådana kriterier men sannolikt kommer det att dröja innan tillräckligt många ämnen är klassificerade för att en lista över dem ska finnas tillgänglig. I väntan på ett godtagbart, officiellt, verktyg behöver Malmö stad ta fram en definition för våra behov.

Ett verktyg som flera kommuner och städer nu använder sig av på grund av ovan nämnda skäl är SIN-listan. SIN-listan tas fram av Internationella kemikaliesekretariatet, ChemSec, ett samarbetsorgan för miljöorganisationer. Urvalet i denna lista följer de egenskaper som finns i Reach för SVHC. Där officiell klassificering saknas, t.ex. för hormonstörande ämnen, bygger listan på en grundlig genomgång av vetenskaplig litteratur. Listan har också granskats av oberoende experter. Trots att den inte är en officiell EU-publikation har SIN-listan flera gånger lyfts fram och rekommenderats av miljökommissionärer och andra ledande företrädare för EU-kommissionen. Den är således vetenskapligt vederhäftig, uppdateras kontinuerligt utifrån ny kunskap och är dessutom framtagen som ett stöd för alla aktörer som vill undvika farliga ämnen.

Exempel på hormonstörande ämnen

Bisfenol A (BPA)	BPA har begränsats i sin användning i nappflaskor och barnmatsförpackningar. Finns dock kvar i andra livsmedelsförpackningar, kvitton m.m.
Ftalater - mjukgörare i plaster	Finns framförallt i golvmattor och annan mjuk PVC t.ex. i leksaker
Polybromerade difenyletrar (PBDE)	Flamskyddsmedel ibland annat textil, möbler och skumgummimadrasser

Prioriterade riskminskningsämnen

CMR-ämnen	Kategori 3 enligt KIFS 2005:7 alternativt kategori 2 enligt CLP-förordningen.
Potentiella PBT och vPvB-ämnen	Enligt Reach bilaga XIII
Ämnen med mycket hög akut giftighet	Enligt KIFS 2005:7 alternativt CLP-förordningen
Allergiframkallande ämnen	Enligt KIFS 2005:7 alternativt CLP-förordningen
Ämnen med hög kronisk giftighet	Enligt KIFS 2005:7 alternativt CLP-förordningen
Miljöfarliga ämnen och ämnen med långtidseffekter i miljön	Kategori 3 enligt KIFS 2005:7 alternativt kategori 2 enligt CLP-förordningen

Prioriterade riskminskningsämnen har egenskaper som gör att dessa ämnen bör ges särskild uppmärksamhet. De måste alltid bedömas i den aktuella användningen och hanteras utifrån den risk som då kan uppkomma. Urvalskriterierna för denna grupp har fastställts av Kemikalieinspektionen.

Mikroplaster

Med mikroplaster avses främst plaster i storleksintervallet 1-5 mikrometer. Det kan handla om mikroskopiska partiklar som avsiktligt tillsätts i vissa kosmetiska produkter, till exempel med funktion som slipmedel. Det kan även röra sig om plastfragment som oavsiktligt frigörs från varor och produkter bestående av plast. Större och mindre plastfragment hamnar på så vis slutligen i havet. Studier visar att mikroplaster finns spridda i alla våra vatten. Mikroskopiska partiklar kan i sig vara giftiga, till exempel kan de innehålla giftiga additiv som mjukgörare och flamskyddsmedel. Engångsprodukter såsom omslagspapper till mat kan innehålla svårnedbrytbara och skadliga polyfluorerade föreningar. Mikroskopiska partiklar kan även binda till sig miljögifter och på det sättet orsaka skada på de marina djur som tar upp partiklarna. Mikroplaster är inget kemiskt ämne, men tas ändå upp i denna förteckning. Då kunskapen om riskerna med dessa plaster ökar vill Malmö stad i möjligaste mån undvika att medverka till en ökning av spridning av dem.

Nanomaterial

Nanomaterial är material som är mellan 1 och 100 Nm (en nanometer är en miljondels millimeter). Användningen av nanomaterial har utvecklats explosionsartat och materialet används idag i konsumentprodukter och i produkter avsedda för yrkesmässig användning. Exempel på användningsområden är byggmaterial, elektronik, kläder, husgeråd men även kosmetika och läkemedel.

Nanomaterial framställs för att man vill utnyttja deras speciella egenskaper. Det kan till exempel vara elektriska, optiska, magnetiska, kemiska eller mekaniska egenskaper. De används i många olika typer av produkter såsom färg, kosmetika, textilier, sportredskap och elektroniska produkter. Den extremt lilla storleken innebär att ett ämne kan få helt andra egenskaper när det förekommer som nanomaterial än i sin vanliga form. De speciella egenskaper som ett nanomaterial har, kan innebära ökade risker för människor och miljö. Inte bara de tekniska egenskaperna, utan även de farliga egenskaperna kan förändras. Nanomaterial kan tas upp, spridas och verka i kroppen och i miljön på annat sätt än ämnena i sin normala storlek.

Kunskapen om hälso- och miljöeffekter av användningen av nano-material är ännu mycket bristfällig. Sannolikheten att nano-material används i miljöer där även barn och unga vistas är hög. Det är därför av stor vikt att försiktighetsprincipen beaktas vid inköp, upphandling och användning.

Länkar

Ovan redovisas vilka ämnesgrupper Malmö stad ska undvika att använda och därför fasa ut samt förhindra att de inte förekommer i upphandlade varor och produkter genom en tydlig kravställning i upphandling och inköp. En uppdatering av ämnen pågår kontinuerligt i respektive organ. För att kemikalieplanens lista över de ämnen som är aktuella att fasa ut anges därför nedan länkar till respektive hemsidor där denna uppdatering sker.

Kemis prioriteringsguide PRIO

<http://www.kemi.se/Documents/Publikationer/Trycksaker/Broschyrer/kemikalieguide.pdf>

Utfasningsämnen enligt Reach från ECHAs websida

<http://echa.europa.eu/web/guest/candidate-list-table>

Kemikaliekrav för upphandling av produkter och varor till förskola enligt Upphandlingsmyndigheten

<http://www.upphandlingsmyndigheten.se/omraden/giftfri-forskola/giftfri-omgivning-viktigt-for-barn/>

Chemsecs (Internationella kemikaliesekretariatets SIN-lista

<http://sinlist.chemsec.org/>

Bilaga B

Ordlista

CAS-nummer

Identitetsnummer för kemiska ämnen som tilldelats av Chemical Abstract Services (CAS). Omkring 23 miljoner föreningar har fått ett CAS-nummer hittills, och 4 000 nya får ett nummer varje dag. Syftet är att förtydliga identitet på ämnen och t.ex. göra databassökningar enklare, eftersom kemikalier ofta har många namn.

CLP-förordningen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar. Förordningen ersätter det gamla systemet (KIFS 2005:7) fr.o.m. 2015.

CMR-ämnen

Ämnen som klassificeras som cancerogena, mutagena eller reproduktionsstörande ämnen enligt KIFS 2015:7 eller CLP-förordningen.

Försiktighetsprincipen

Princip som nämns i flera internationella miljökonventioner, i miljöbalken och andra regelverk. Det finns ingen exakt definition, utan principen är mer ett förhållningssätt, att i vissa lägen av försiktighetsskäl kunna agera utan exakta vetenskapliga bevis för att förhindra eventuella skador på människors hälsa och miljö. I miljöbalken är försiktighetsprincipen en del av hänsynsreglerna.

H-fras eller riskfras

Klassificering av kemiska ämnen och blandningar som talar om på vilket sätt en kemisk produkt är farlig. Klassificeringen ligger till grund för den information om faran som ska förmedlas genom märkningen på förpackningen. Idag gäller två lagstiftningar för klassificering av kemiska ämnen parallellt, därför kan den gamla lagstiftningens riskfraser förekomma parallellt med den nya CLP-förordningens faroangivelser (H-fraser).

Hormonstörande ämne

Ämne som påverkar hormonsystemet. Ämnen som stör balansen i kroppens hormonsystem kan ge upphov till en rad olika effekter som till exempel fortplantningsstörning eller -missbildning, cancer, diabetes, hjärtkärlsjukdomar, benskörhet och skador på immunsystemet och nervsystemet.

Hänsynsreglerna

De allmänna hänsynsreglerna finns i kapitel 2 i miljöbalken och ska förebygga negativa effekter av verksamheter och öka miljöhänsynen. Reglerna lägger ett stort ansvar på varje verksamhetsutövare att se till att verksamheten inte skadar hälsa och miljö, att arbeta för att minska miljöpåverkan och att ha kunskap för att kunna uppfylla miljöbalkens krav. Försiktighetsprincipen, produktvalsprincipen och hushållningsprincipen ingår bland annat i de allmänna hänsynsreglerna.

Informationsplikten enligt artikel 33 i Reach

Alla som tillverkar, importerar eller säljer varor som innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett ämne på kandidatlistan är skyldiga att tillhandahålla sina kunder sådan information att varan kan hanteras på ett säkert sätt. Denna information ska åtminstone omfatta ämnets namn. Yrkesmässiga kunder ska få informationen senast vid leverans och konsumenter på förfrågan inom 45 dagar. Sverige och fem andra EU-länder har tolkat haltgränsen 0,1 viktprocent i varor på följande sätt: halten av ett ämne i en vara ska beräknas som förhållandet mellan ämnets vikt och vikten hos individuella separerbara delar eller material som ingår i en vara. För en sammansatt vara, ska utgångspunkten således vara vikten hos de enskilda separerbara delar som innehåller ämnet och inte totalvikten hos den sammansatta varan.

Kandidatförteckningen

En lista kopplad till Reach där ämnen som har särskilt hälso- och miljöfarliga egenskaper finns upptagna, så kallade SVHC-ämnen. Det är den europeiska kemikaliemyndigheten ECHA som står bakom listan som har funnits sedan oktober 2008. Ämnen med dessa egenskaper identifieras kontinuerligt och två gånger per år förs nya ämnen upp på listan. När ett ämne har tagits upp på Kandidatförteckningen ställer det vissa krav på företag som tillverkar, importerar eller använder ämnet när det gäller information, anmälan och tillstånd för ämnet. Ämnen från kandidatlistan förs succesivt över till bilaga XIV (i Reach) för att tillståndsprövas. På kemikaliemyndighetens ECHA:s hemsida finns den uppdaterade listan www.echa.eu

Kemisk produkt

Kemisk produkt definieras som ett ämne eller en blandning av två eller flera ämnen. Motsatsen är en vara enligt Reach-lagstiftningens definition. Kemisk produkt kan t.ex. vara en målarfärg eller ett tvättmedel.

Kemiskt ämne

Kemiskt grundämne och föreningar av grundämnena i naturlig eller tillverkad form.

Kosmetisk (och hygienisk) produkt

Kosmetiska och hygieniska produkter är produkter som är avsedda att användas på kroppen eller i munnen. Det huvudsakliga syftet med produkterna ska vara att rengöra, parfymera eller skydda hud, slemhinnor och tänder. För dessa gäller speciell lagstiftning där bl.a. ingående ämnen ska listas på förpackningen i ordning efter ingående mängd.

Mikroplaster

Med mikroplaster avses främst plaster i storleksintervallet 1-5 mikrometer.

Märkningspliktig kemisk produkt

En kemisk produkt som är bedömd som farlig vid klassificering enligt Kemikalieinspektionens föreskrifter om klassificering och märkning av kemiska produkter (KIFS 2005:7) eller CLP-förordningen. En sådan produkt ska vara märkt med farosymbol och/eller risk- fras, alternativt faropiktogram och/eller faroangivelse. I produktens säkerhetsdatablad, avsnitt 2 "Farliga egenskaper" eller avsnitt 15 "Gällande föreskrifter", ska det framgå om produkten är märkningspliktig. Bakgrunden till att informationen finns i antingen avsnitt 2 eller 15, är att lagstiftningen håller på att ändras och idag gäller två lagstiftningar parallellt.

Nanomaterial

Nanomaterial är material som är mellan 1 och 100 Nm (en nanometer är en miljondels millimeter).

PBT- och vPvB-ämnen

Persistenta bioackumulerande och toxiska ämnen, samt mycket persistenta och mycket bioackumulerande ämnen enligt REACH bilaga XIII.

Prioriterat riskminskningsämne

Prioriterade riskminskningsämnen är ämnen som bör ges särskild uppmärksamhet. Ämnena måste alltid bedömas i den aktuella användningen och utifrån den risk som då kan uppkomma. Kriterierna för ämnen är framtagna mot bakgrund av vårt nationella miljömål för en Giffri miljö och Reach.

Prioriterade riskminskningsämnen har egenskaper som gör att de uppfyller minst ett av kriterierna:

- mycket hög akut giftighet
- allergiframkallande
- mutagen, kategori 3
- hög kronisk giftighet
- miljöfarligt, långtidseffekter
- potentiell PBT/vPvB

Prioriterade kemiska prioriterade kemiska produkter, varor och material

Ett begrepp som används i denna kemikalieplan som syftar på varor för vilka mer långtgående specifika kemikaliekrav ska ställas på grund av sannolikheten att farliga ämnen finns i dem och utifrån deras användningsområde.

Reach

Europeisk ramlag för kemikalier som ersätter stora delar av de kemikalierregler som gällde före den 1 juni 2007 i EU och i Sverige. Reglerna finns i en EG-förordning och ska därför tillämpas direkt av företagen, utan att översättas i svenska regler. Reach står för Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals. På svenska: Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier. Förordningen trädde i kraft inom hela EU den 1 juni 2007, men är så omfattande att delar införs stegvis fram till 2018.

RoHS-direktivet

EU-direktiv om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning. Genom detta direktiv begränsas användningen av kvicksilver, kadmium, bly, sexvärt krom och flamskyddsmedlen PBB och PBDE i elektronisk utrustning.

SIN-listan

SIN står för Substitute It Now och är en förteckning över ämnen som är utvalda utifrån kriterierna för särskilt farliga ämnen (SVHC) i den europeiska lagstiftningen REACH. Bakom listan står Internationella Kemikaliesekretariatet, ChemSec. Syftet med listan är att hjälpa företag och organisationer att påskynda utfasningen av särskilt farliga ämnen samt minska riskerna kopplade till hanteringen av de farliga ämnen som vi fortsätter att använda. Listan uppdateras kontinuerligt: <http://www.chemsec.org/what-we-do/sinlist>

Substitution

Att byta ut en kemisk produkt, kemiskt ämne eller vara mot ett mindre riskabelt alternativ (annan produkt eller metod) som är likvärdigt för ändamålet.

SVHC-ämnerna

SVHC står för Substances of Very High Concern det vill säga ämnen som inger mycket allvarliga betänkligheter. På svenska används begreppet särskilt farliga ämnen. Det är ämnen som har vissa egenskaper. CMR-ämnerna, PBT-ämnerna och andra som inger stora betänkligheter (exempelvis hormonstörande ämnen). I Reach-lagstiftningen listas de i en kandidatförteckning och krav på information om innehåll gäller samt att de därmed kan bli föremål för tillståndsprövning genom Reach.

Säkerhetsdatablad

Ett datablad som ger information och råd om säker hantering för farliga kemiska produkter. Informationen ges i 16 punkter, bland annat farliga egenskaper, sammansättning/information om beståndsdelar och toxikologisk information, som alltid måste finnas för hälso- och miljöfarliga kemiska produkter. Säkerhetsdatabladets innehåll och format är reglerat i Reach-förordningen. För de produkter som kräver säkerhetsdatablad ska tillverkare eller leverantör förse distributörer och yrkesmässiga med säkerhetsdatablad på svenska och hålla de uppdaterade med ny information. I och med att ingående ämnen blir registrerade enligt Reach blir råden i bladet bindande för användaren.

Utfasningsämne

Utfasningsämnena är utpekade av Kemikalieinspektionen som ämnen som har så allvarliga egenskaper att de inte bör användas. Kriterierna för utfasningsämnena är framtagna mot bakgrund av vårt nationella miljömål för en giftfri miljö och Reach.

Utfasningsämnena har egenskaper som gör att de uppfyller minst ett av kriterierna:

- CMR, cancerogen, mutagen eller reproduktionsstörande, kategori 1 och 2
- PBT/vPvB, persistent, bioackumulerande, toxiskt/mycket persistent, mycket bioackumulerande
- särskilt farliga metaller: kvicksilver, kadmium, bly och deras föreningar
- hormonstörande
- ozonnedbrytande

Vara

En vara definieras i Reach som ett föremål som under produktionen får en särskild form, yta eller design, vilken i större utsträckning än dess kemiska sammansättning avgör funktionen. Ett exempel på en sådan vara är gummihandtagen på en cykel. Hela cykeln är en sammansatt vara, där flera varor till exempel gummihandtagen, däcken och ramen sammanfogats.

Verksamhetsutövare

Den som bedriver eller ansvarar för en verksamhet, eller vidtar en åtgärd.

Bilaga C

Arbetsgruppen bakom kemikalieplanen

Arbetsmarknads-, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen

Bo Ingvarsson

Förskoleförvaltningen

Lars Holmström, Siv Engman-Persson, Lisa Olsson och Sofia Leander

Fritidsförvaltningen

Mats Borglin

Gatukontoret

Arne Matsson

Grundskoleförvaltningen

Louise Schepp

Kulturförvaltningen

Hanna Sjöberg och Sofia Ek Landén

MKB - Malmö Kommunala Bostäder

Cecilia Truedsson och Angelica Persson

Miljöförvaltningen

Birgitta Gisby, Eva Klamméus, Ellinor Josefsson, Lars Nerpin, Maria Svensson och Christina Rosengren

Stadsbyggnadskontoret

Charlotte Fingal, Jan Rosenlöv och Maria Olsbäck

Stadsområdeförvaltning Norr

Annette Larsson, Anette Ahlström och Connie Andersson

Stadskontoret, upphandlingsenheten

Anna Löfström

VA-Syd

Susanne Flygare

Bilaga D

Referenser

Referenserna listas nedan i den ordning de nämns i kemikalieplanen

<i>Referens</i>	<i>Utgiven av</i>	<i>Länk</i>
Handlingsplan för en giftfri vardag	<i>Kemikalieinspektionen</i>	http://www.kemi.se/Start/Handlingsplan-for-en-giftfri-vardag/
Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö	<i>Malmö stad</i>	http://malmo.se/Kommun--politik/Socialt-hallbart-Malmo/Kommission-for-ett-socialt-hallbart-Malmo.html
Reach, europeisk kemikalie-lagstiftning	<i>EU-kommissionen</i>	http://ec.europa.eu/environment/chemicals/reach/reach_en.html
Miljöbalken	<i>Sveriges Riksdag</i>	http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Miljobalk-1998808_sfs-1998-808/
Kostnader orsakade av kadmium i kost	<i>Kemikalieinspektionen</i>	http://www.kemi.se/global/pm/2012/pm-12-12-kadmium.pdf
Ökade vårdkostnader förorsakade av hormon-störande ämnen	<i>Endocrine Society</i>	http://www.endocrine.org/news-room/press-release-archives/2015/exposure-to-endocrine-disrupting-chemicals-costs-eu-billions-annually
Kemikalieskatt	<i>Regeringen</i>	http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2015/03/sou-201530/
Malmö stads Miljöprogram	<i>Malmö stad</i>	http://www.malmo.se/miljoprogram
Upphandlingsmyndighetens kemikaliekrav i förskolemiljö	<i>Upphandlingsmyndigheten</i>	http://www.upphandlingsmyndigheten.se/omraden/giftfri-forskola/giftfri-omgivning-viktigt-for-barn/
Lagen om offentlig upphandling	<i>Sveriges Riksdag</i>	http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-20071091-om-offentlig-u_sfs-2007-1091/
Publikation: Sensory pollution sources in buildings. Indoor Air, 82-91.	Författare: Wargocki, P	http://www.researchgate.net/profile/Pawel_Wargocki/publications